

Oppimisen tukipilarit

Miten varmistetaan oppimiselle ja koulunkäynnille riittävä tuki?

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ selvitti oppimisen ja koulunkäynnin tuen toimivuutta keväällä 2017. Tulosten mukaan tämä niin sanottu kolmiportainen tuki ei toimi lain-säädännön edellyttämällä tavalla. Lakiuudistus lisäsi opettajien hallinnollisen työn määrää, mutta oppilaiden oikeudet eivät toteudu tasa-arvoisesti koko maassa.

Raha ratkaisee oppilaan tuen, ei tuen tarve

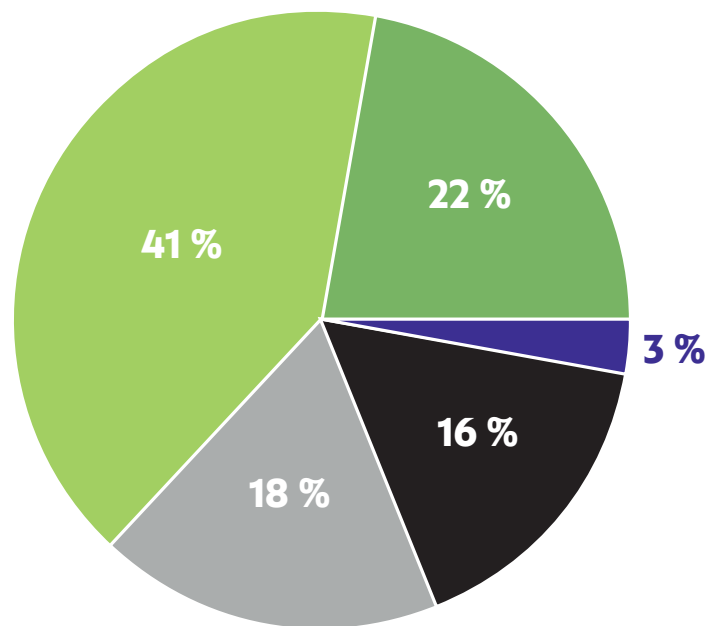
VAIN 3 PROSENTTIA vastaajista koki, että oppilaan tuen resurssit olivat riittävät. Mitä puutteellisemmat resurssit koululla on, sitä heikommin kolmiportainen tuki vaikuttaa toimivan. Vastaajista 34 % piti oppilaan tuen resursseja puutteellisina. Toisaalta mitä paremmat resurssit koululla on, sitä paremmin kolmiportainen tuki toimii.

Oppilaiden tuen tarvetta ei ole kyselyn mukaan huomioitu opetusryhmän koossa. Liki kaikki opettajat, 87 %, kertoivat, ettei heidän opettamiaan ryhmiä ole pienennetty oppilaiden tuen tarpeen mukaan.

Koulujen mahdollisuudet tarjota oppilaille riittävää tukea vaihtelevat huomattavasti. Vastauksissa ääripääet korostuivat. Noin viidesosan mielestä kolmiportainen tuki toimii heikosti tai erittäin heikosti. Ongelmakohtia olivat riittämättömien resurssien lisäksi vaikeudet opettajien välisessä tiedonkulussa, yhteistyön organisoimisessa sekä kolmiportaisen järjestelmän tuntemuksessa.

Vastaavasti toisessa ääripäässä viidesosan mielestä tuki toimii hyvin tai erinomaisesti. Useimmiten järjestelmän toimivuus perusteltiin riittävillä erityisopetuksen tuntimäärillä ja sujuvalla opetushenkilökunnan välisellä yhteistyöllä.

OAJ:n mielestä koulutuksen tasa-arvon ja lapsen edun toteutumisen kannalta olisi tärkeää, että kaikilla kouluilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet toteuttaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea.

Kuvio: Oppilaan tuen resurssien riittävyys oppilaitoksessa.

- Riittävät
- Lähes riittävät
- Kohtalaiset
- Melko puutteelliset
- Puutteelliset

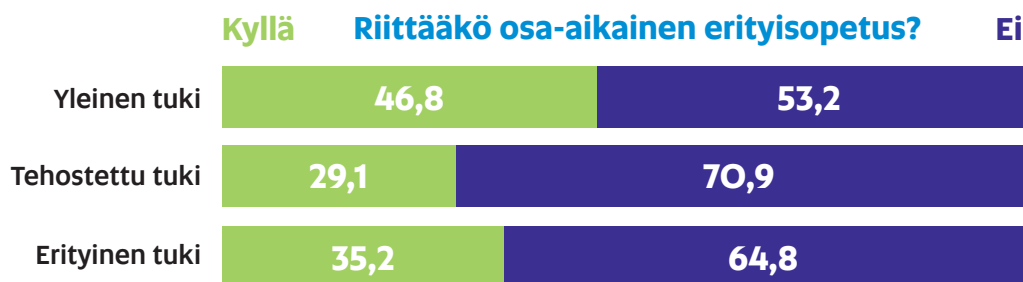
Osa-aikaisessa erityisopetuksessa isoja puutteita

OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS ei tällä hetkellä toimi lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Vastaajista peräti 70 % piti tehostetun tuen piirissä olevien oppilaiden osa-aikaisen erityisopetuksen resursointia riittämättömänä.

Hieman alle puolet vastaajista oli sitä mieltä, että yleisen tuen oppilaat saavat riittävästi osa-aikaista erityisopetusta. Erityisen tuen oppilaille annettavan osa-aikaisen erityisopetuksen osalta vain 35 % vastaajista piti resursseja riittävänä. Selvityk-

sestä nousee vahvasti esille, että osa-aikaisen erityisopetuksen saatavuutta tulee parantaa kaikilla tuen portailla.

Monet kokivat, että osa-aikaisen erityisopetuksen rahoitusvajeen takia kolmiportaista tukea on vaikea toteuttaa. Pedagogisiin asiakirjoihin kirjattua tuen tarvetta pidettiin ”sanaheleinänä”, koska siihen ei pystytä käytännössä vastaamaan. Oppilaan tuen toimivuuden kannalta osa-aikaiseen erityisopetukseen tulisi panostaa huomattavasti nykyistä enemmän.

Kuvio: Osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys (%) tuen eri portailla.

Erityisen tuen oppilaan oikeudet eivät aina toteudu

ERITYISEN TUEN keskeinen tukimuoto, erityisopetus, ei toteudu tavoitteiden mukaisesti – lähes joka viides erityisen tuen oppilas saa erityisopetusta vain harvoin tai ei koskaan. Ainoastaan 66 % erityisen tuen oppilaista saa erityisopetusta tarpeen mukaan.

Moni erityisen tuen oppilas tarvitsee pientä opetusryhmää oppiakseen. Selvityksen tulosten mukaan kuitenkin vain kolme viidestä erityisen tuen oppilaasta saa opiskella pienemmässä opetusryhmässä silloin, kun he sitä tarvitsevat. Vastaaajista 90 % oli sitä mieltä, että heidän opetusryhmissään on oppilaita, joiden tulisi saada pienryhmäopetusta nykyistä enemmän.

Huomattava määrä erityisluokkia ja -kouluja on lakkautettu kolmiportaisen tuen käyttöönoton jälkeen. Tämän seurauksena erityisen tuen oppilaita on siirretty erityisluokilta omaan lähikouluunsa muun opetuksen yhteyteen. Erityisen tuen oppilaan tarvitsema tuki oli tarkoitus siirtää lähikouluun oppilaan mukana. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Jo lain mukaan erityisen tuen oppilaan tarve pienryhmään tai erityisluokkaan on kuitenkin arvioitava aina erityisen tuen päätöstä tehtäessä.

Paperityö vie aikaa opettamiselta

KOLMIPORTAINEN TUKI on lisännyt opettajien työmäärää huomattavasti. Peräti 93 % kyselyyn vastanneista opettajista ilmoitti pedagogisten asiakirjojen laadintaan käytetyn ajan lisääntyneen erittäin paljon tai jonkin verran. Selkeästi eniten pedagogisia asiakirjoja laativat erityisopettajat. Heistä 62 % mainitsi pedagogisten asiakirjojen laadintaan käytetyn ajan lisääntyneen erittäin paljon.

Asiakirjojen pitäisi olla opettajien mielestä yksinkertaisempia ja selkeämpiä. Niihin kirjattavien asioiden tulisi olla mahdollisimman konkreettisia ja kätevästi kaikkien oppilasta opettavien opettajien saatavilla.

Selvityksen mukaan erityisopettajat laativat kaikkia asiakirjoja moninkertaisen määrän verrattuna muihin opettajaryhmiin. Pedagogisten asiakirjojen laadintaan käytetty aika vaihtelee lukuvuosittainkin. Asiakirjojen laadintaan ei tällä hetkellä osoiteta suoraan työaikaa tai palkkaa. Tämä työ on kuitenkin lisääntynyt huomattavasti kolmiportaisen tuen myötä.

%

Kuvio: Kuinka usein erityisen tuen oppilas saa pienemmän opetusryhmän?

%

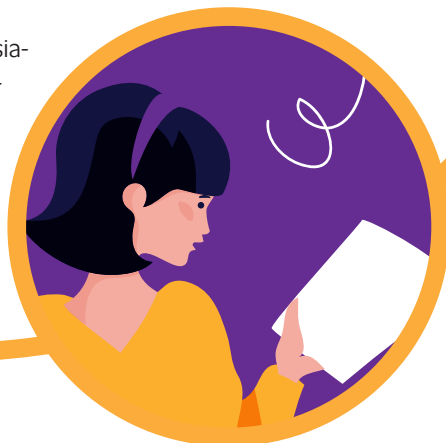

Kuvio: Kuinka usein erityisen tuen oppilas saa erityisopetusta?

- Tarpeen mukaan tai lähes aina tarpeen mukaan
- Satunnaisesti
- Harvoin tai ei koskaan

Asiakirjojen laadintaan ei tällä hetkellä osoiteta suoraan työaikaa tai palkkaa. Tämä työ on kuitenkin lisääntynyt huomattavasti kolmiportaisen tuen myötä.

Jotta oppimisen tuki toteutuisi

- 1** Julkisella vallalla on perustuslaillinen velvollisuus turvata sivistyksellisten perusoikeuksien toteutuminen (16 §). Kunnissa on oltava sellaiset resurssit, että lakisääteinen tuki toteutuu jokaiselle oppilaalle.
- 2** Opettajia on oltava riittävästi suhteessa oppilaiden määrään. Tämä on kirjattava lain tasolle.
- 3** Erityisluokkia ja pienryhmäopetusta tarvitaan edelleen. Tämä on kirjattava lain tasolle.
- 4** Kuntalakiin on kirjattava Aluehallintovirastolle oma-aloitteinen puuttumisoikeus, jotta oppilaan oikeus tarvitsemaansa tukeen toteutuu.
- 5** Aluehallintoviraston on kerättävä ja julkaistava säännöllisesti tietoa tukipäätöksistä ja käytännön tuen toteutumisesta osana peruspalveluiden arviointia. Samoin kunnissa on oltava ajantasaiset tiedot tukipäätöksistä ja arvio tuen toteutumisesta.
- 6** Opettajille on maksettava kahden tunnin palkka jokaisesta laatimastaan pedagogisesta asiakirjasta.
- 7** Opetushallituksen on kehitettävä pedagogisia asiakirjoja ja karsittava lomakkeiden päällekkäisyyksiä.
- 8** Oppimissuunnitelmaan ja oppilaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan pitää kirjata oppilaan tukea suunniteltaessa annettava tuki viikoittaisena tuntimääränä.
- 9** Erityisopettajia ja erityisluokanopettajia pitää kouluttaa enemmän.
- 10** Luokan- ja aineenopettajien erityispedagogisia perusvalmiuksia pitää parantaa. Luokan-, aineen- ja erityisopettajien keskinäisen yhteistyön mahdollisuuksia ja taitoja on kehitettävä. Tähän on osoitettava resurssit.
- 11** Opettajankoulutuksen aikana pitää olla mahdollisuus perehtyä tukea tarvitsevien oppilaiden opettamiseen. Harjoittelukouluihin pitäisi voida tarpeen vaatiessa perustaa erityisluokkia ja pienryhmiä. Opettajankoulutuksessa pitää tehdä yhteistyötä alueen erityiskoulujen ja -luokkien kanssa.

KYSY LISÄÄ

Päivi Lyhykäinen, erityisasiantuntija
paivi.lyhykainen@oaj.fi, +358 50 553 8111

LUE NETISTÄ

www.oaj.fi → OAJ vaikuttaa → Oppimisen tukipilarit

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ